

SZEMELVÉNYEK HOMORÓDALMÁS (ERDÉLY) NÉPI GYÓGYNÖVÉNYISMERETÉBŐL

DÉNES TÜNDE^{1*}, TÓTH MÓNICA¹, GYERGYÁK KINGA^{1,2}, LŐRINCZ PÉTER³,
VARGA ERZSÉBET⁴ és PAPP NÓRA¹

¹PTE ÁOK Farmakognózia Tanszék, 7624 Pécs, Rókus u. 2.;

*denestunde29@gmail.com, toth_monika@freemail.hu, nora4595@gamma.ttk.pte.hu

²PTE TTK Növénybiológiai Tanszék, 7624 Pécs, Ifjúság u. 6.; kingagyergyak@gmail.com

³Radnóti Miklós Közgazdasági Szakközépiskola, 7633 Pécs, Esztergár L. u. 6.; lorpet@gmail.com

⁴Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem, Gyógyszerésztudományi Kar,
Farmakognózia és Fitoterápia Tanszék,

540139 Marosvásárhely, Gh. Marinescu 38, Románia; verzsebet@yahoo.com

Elfogadva: 2014. október 14.

Kulcsszavak: etnobotanika, gyógynövény, Homoród, Erdély

Összefoglalás: Az újabban fellendült etnobotanikai kutatások különösen értékes anyagot hoztak a népi empirián, vagyis a tapasztalaton alapuló gyógyítás értékeléséhez. A népi növényismeret mindig szerves részét alkotta a magyar nép gyógyító tudásának. E gazdag hagyományanyag részletes feltérképezésére az 1960-as években számos etnobotanikai gyűjtés indult Erdélyben, amelynek eredményei napjainkban is kiemelkedő jelentőségűek.

Homoródalmás Erdélyben, Hargita megyében a Kis-Homoród mentén fekszik. Bár a település rendelkezik önálló orvosi ellátással, a gyógyszerek mellett a helyiek gyakran alkalmazzák az előző generációk által öröklített tudást és a környéken fellelhető gyógynövényeket egyes betegségek kezelésére. Gyűjtőmunkánk során (2013–2014) 43 adatközlőt kerestünk fel az idősebb generációból, akik népi gyógynövényismereti tudásukat szüleiktől, nagyszüleiktől öröklötték. Az interjúk során feljegyeztük az ismertett gyógynövényfajok helyi elnevezését, élőhelyét, drogként alkalmazott részét, a felhasználás módját és készítménytípusát. Az adatközlők ismereteinek eredetéről a szájhagyomány útján terjedt és az egyéb forrásokból (szakkönyvek, magazinok és médiaelemek) származó adatok szétválasztása céljából érdeklődtünk.

Munkánk során 141 vadon termő és termesztett növényfajt jegyeztünk le helyi felhasználási módokkal. Ezek közül dolgozatunkban a leggyakrabban megnevezett 26 vadon termő és 14 termesztett gyógynövényfajt ismertetjük, kiegészítve – amennyiben rendelkezésre álltak – a fajok hivatalos alkalmazásával, amelyeket mindennapi gyógyító tevékenységeik során használnak. Az idős generáció szájáról szájra terjedő, értékes népgyógyászati tudáselemei eltűnőben vannak a csökkenő helyi érdeklődés, az egyre terjedő média, a szakkönyvek használatára és a továbbadás hiánya miatt, ezért ezeknek a szájhagyomány útján továbbadott és napjainkig élő ismereteknek a feljegyzése egyre sürgetőbb feladatunk. Megőrzésük az új, kutatásra érdemes fajok felderítése és a mai fitoterápia fejlődése céljából is kiemelkedő szerepű.

Bevezetés

Az etnobotanika mint a népi természetismeretet vizsgáló, interdiszciplináris tudomány első-sorban a néprajz és a botanika közös kutatási területeként a növények emberi kultúrában betöltött szerepével, alkalmazási módjával, a hozzájuk fűződő képzetekkel és szokásokkal foglalkozik (GUB 1994). Az ember és növényvilág közötti ősi, hagyományos kapcsolatok nemcsak biológiai, nyelvi vagy társadalmi szempontból jelentősek, így értelmezésükhöz többoldalú megközelítésre van szükség. Az etnobotanikában, amely végső soron környezettani, ökológiai segédtudomány is, ez a sokszínűség tükröződik (PÉNTEK és SZABÓ 1985). A népi orvoslás a népi természetismeret és hitvilág részeként foglalja magába a betegségek eredetére, tüneteire és gyógyítására vonatkozó hagyományokat (GUB 1994).

A múlt század közepétől Erdélyben számos gyűjtőút etnobotanikai és népgyógyászati adatai kerültek közlésre. A Gyimesek népi orvoslásával kapcsolatban a legkorábbi közlemény HOLLÓ és RÁCZ (1968) tollából származik. A térségben számos kutatást vezetett többek között KÓCZIÁN munkatársaival (KÓCZIÁN et al. 1975, 1976), SZABÓ (2002), ANTALNÉ (2003), RAB (1982, RAB et al. 1981), FRENDL (2001), FRENDL és BALOGH (2004, 2006), FANCSALI (2010) és PAPP (2011). Értékes etnobotanikai tanulmányok láttak napvilágot Moldvából (HALÁSZNÉ 1981, 1987, 1993; HALÁSZ 2010), Kalotaszeg térségéből (SZABÓ és PÉNTEK 1976, PÉNTEK és SZABÓ 1985, KÓCZIÁN et al. 1977, VASAS 1985, SZABÓ 2002), a régi Bukovina (GRYNAEUS és SZABÓ 2002), Kovászna megye (RÁCZ és FÜZI 1973), Szentegyháza (FRENDL 2001) és Úz-völgye területéről (PAPP et al. 2013). A Gyergyóimedencéből RAB (RAB et al. 1980, RAB 2001) és TARISZNYÁS (1978) közölt etnobotanikai adatokat. Etnogeobotanikai kutatások terén MOLNÁR és BABAI (2009, 2010) munkái említethetők. A Homoród vidékén GUB korábbi gyűjtéseit (1991, 1993, 1994, 1996, 1998) emeljük ki, de ismertek adatok a Kis-Homoród mentén Lövétéről (BORIS 2010, PAPP et al. 2011, DÉNES et al. 2013) és Homoródkarácsonyfalváról (PAPP és HORVÁTH 2013) is.

Munkacsoportunk 2008 óta végez népi gyógynövényismereti kutatásokat a Homoród-mente több településén. Jelen dolgozatunkban a vidék etnobotanikai feltárásának folytatásként célul tűztük ki Homoróddalmás még fellelhető helyi növényismeretének és népi orvoslási adatainak feltérképezését.

Anyag és módszer

Erdélyben Hargita megyében, a Kis-Homoród mentén fekvő Homoróddalmás (román megnevezés: Merești) az Északi-Persány hegység nyugati előterében fekszik. Tengerszint feletti magassága 500–600 m. Területe művelési ágak szerint 3600 hektár erdőt, 3250 hektár legelőt, 2800 hektár kaszálót és 800 hektár szántóterületet ölel fel. Az évi átlaghőmérséklet 5,6 °C, az évi csapadékmennyiség 550–1000 mm. A településtől keletre fekvő, felső-miocén homokkő és konglomerátum kőzetekből álló dombok növényzete nagyon hasonló a Nagy-Homoród völgyében megfigyelhető dombokéhoz. A falu feletti Gál-hegye tetején sztyeppvegetáció, a dombok oldalán forráslápok találhatók. Itt fordul elő az *Erucastrum gallicum* (Willd.) O. E. Schulz, amely Romániában ritka atlanti-mediterrán flóaelem (JAKAB et al. 2007). A környező tájvédelmi körzet területe 800 hektár (VOFKORI 2004).

A települést Homoróddalmás néven először 1609-ben említi egy kiváltságlevél; neve az alma köznév -s képzős származékaként eredetileg vadalmában gazdag helyre vonatkozhatott. A település híres népi bútorfestészetéről és a kórusmozgalmáról, de jelentős népi diszítőművészete, a famegmunkálás, irhabunda-készítés és -hímzés, szövés, posztótkészítés és ványolás, mészégetés és szekereség is. Gróf Teleki József 1799-ből ezeket írja a faluról: „Igen szép és nagy unitárius falu, a melly az Vargyas és Homorod vizei közt van. A szántás vetés mellett hamuzsirt és szappant is főznek némelly gazdák és azzal kereskednek.” (VOFKORI 2004).

Homoróddalmás egy faluból álló község, a homoródi járás legnépesebb községe volt; 2002-ben 1414 lakosa volt (6 román, 1409 magyar), akik unitárius, katolikus és református felekezethez tartoznak. A fő megélhetési forrást a településen az állattartás és mezőgazdasági tevékenységek jelentik (VOFKORI 2004). A falu önálló orvosi ellátással, 6 éve állatorvosi ellátással, 3 éve gyógyszerházzal is rendelkezik. Fogorvos Csíkszeredából hetente kétszer rendel a faluban.

Etnobotanikai gyűjtőmunkánkat a településen 2013 és 2014 nyarán végeztük. A 43 adatközlővel (11–95 évesek) készített, félig-struktúrált interjúk beszélgetéseit diktafonnal (Olympus WS-110) rögzítettük. Az adatok feldolgozása során a közel 20 órányi hangfelvételt az elhangzott helyi szófordulatokkal és tájnyelvi kifejezésekkel szó szerint lejegyeztük. Feljegyeztük az ismertetett taxonok helyi elnevezését, élőhelyét, a felhasznált növényi részt, az elkészítés módját, valamint az adatközlők nevét, életkorát és címét. A gyógynövények mellett a táplálkozás, takarmányozás vagy egyéb céllal említett fajokat is feljegyeztük. Terepi vizsgálataink dokumentálása során a megnevezett növényfajokról fénykép (Canon SXH40) és herbárium készült; ez utóbbi a PTE

Farmakognóziái Tanszékén került elhelyezésre. Fényképek készültek továbbá az egyes termőhelyekről, készítményekről és az adatközlőkről is (összesen közel 800 fénykép). Írásunkban a szó szerinti idézeteket idézőjelben, a növények népi elnevezéseit, helyi kifejezéseket és tájnyelvi hangzókat dőltén jelöljük. A növényfajok azonosítása és a tudományos terminológia alkalmazása KIRÁLY (2009) munkája alapján történt.

Dolgozatunkban a leggyakrabban említett vadon termő és termesztett gyógynövényfajokat ismertetjük (min. 15 közl. fajonként), amelyek között egyes fajok népi felhasználását kiegészítettük idegen nyelvű közlemények kísérletes eredményeivel, a Ph.Hg.VIII. (2004) adataival, valamint BERNÁTH (2000), SZABÓ (2005) és DÁNOS (2006) munkáival. Az elemzés során a további vizsgálatokra érdemes adatok kijelölése még folyamatban van; ezt egy későbbi munkában összegezzük.

Bizonyos növényfajok alkalmazása során helyenként előfordultak a hagyományos, szájról szájra terjedő adatok mellett egyéb irodalmi vagy médiaforrásból származó adatok is, ezért a beszélgetések során rákérdeztünk az adatközlők ismereteinek eredetére is (pl. hallott, tanult, olvasott). Ezt az eddig lejegyzésre nem került helyi és egyéb tudáselemek szétválasztása céljából tartottuk lényegesnek. Jelen dolgozatunkban azonban kizárólag azokat az örökített tudáselemeket ismertetjük, amelyekkel kapcsolatban nem tapasztaltunk récents külső forrásokból származó hatást.

Eredmények

A gyűjtés során adatközlőink összesen 141 növényfajt említettek, amelyeket ismernek, gyűjtenek és rendszeresen alkalmaznak. A kijelölt 26 vadon termő és 14 termesztett gyógynövényfaj (1–2. táblázat) esetében a helyi elnevezések száma változó volt. Egyes fajokat csak ugyanazon az egy néven ismernek (pl. *Centaureum erythraea*, *Euphorbia amygdaloides*, *Gentiana asclepiadea*, *Lysimachia nummularia*, *Satureja hortensis*, *Solanum tuberosum*), másokat akár 4-6 népi néven is említettek (pl. *Achillea millefolium*, *Crataegus monogyna*, *Origanum vulgare*) (1. táblázat). Bizonyos népi elnevezések több taxont is takarnak, pl. ezerjófű és májfü néven a *Hypericum perforatum* és *O. vulgare*, vérejárófű név alatt a *Chelidonium majus* és *H. perforatum* is említésre került. A népi nevek között előfordultak a fajok morfológiai sajátosságaival kapcsolatos elnevezések (pl. egérfarkúfű, cicafarok, bábaguzsaly, fejér liliom, fillérfű, kék ilingó, vérejárófű, veresfenyő), lelőhelyre vonatkozó utalások (pl. kerti menta, kerti zsálya), a kezelt betegség vagy szerv neve (pl. májgyökér, májfü, tüdőfü), vagy egyéb alkalmazások (pl. pipevirág, pipelapi – takarmányként, surlófű – régen súrolásra, halmérőgfű – halászatra). Az *Allium cepa* esetében említett *piroshagyma* elnevezés (2. táblázat) általában az általunk ismert lila fajtára vonatkozik, míg a közismert vörös fajtát *fehér hagymaként* említették. Egyes fajok elnevezése megegyezett a hivatalos magyar névvel (Homoródalmáson: *irodalmi név*) – vélhetően récents átvétel tudományos forrásokból* –, amelyet egyetlen ismert névként (pl. cukorrépa, erdei gyöngyvirág, fekete retek, káposzta, libapimpó, *nyír**, pásztortáska, torma), vagy a helyi nevekkkel együtt, azok mellett ismertettek (apróbojtorján, *fehér liliom**, fekete áfonya, kék iringó, körömvirág, kukorica, orbáncfű, petrezselyem, vérehulló fecskefű). Egyes helyi elnevezések alatt más taxonokat értünk a hivatalos magyar terminológiában, mint a *tüdőfü* (itt: *Agrimonia eupatoria*) vagy a *kutyatej* (itt: *Ch. majus*) esetében (1. táblázat).

I. táblázat
Table 1

Vádon termő gyógynövények Homoródalmáson
Wild medicinal plants in Merești.

(1) Scientific name of the plants; (2) Vernacular name of the plants; (3) Local use of the plants; (4) Use in the present phytotherapy

Tudományos név	Népi név	Helyi alkalmazás	Hivatalos alkalmazás
<i>Achillea millefolium</i> L.	<i>egerfarkúfű, egerfarkúfű, cicafarok, cickafarkúfű, fickafarkúfű</i>	virágos hajtása teaként gyulladáscsökkentő, nyugtató, gyomorferőtlenítő, ülőfürdőként nő bajokra, felfázás, aranyér, vesebajok esetén	Drog: <i>Millefolii herba</i> (Ph.Hg.VIII.); görcsoldó, epehajtó, külsőleg és belsőleg fertőtlenítő, gyulladáscsökkentő (DÁNOS 2006)
<i>Agrimonia eupatoria</i> L.	<i>pulmon, pulmon, pulmán, tüdőfű, apróbojtorján</i>	virágos hajtása teaként köhögés, tüdőgyulladás, gyomorbajok ellen, festőnövény	Drog: <i>Agrimoniae herba</i> (Ph.Hg.VIII.); antibakteriális, belhurut esetén (SZABÓ 2005), összehúzó, epehajtó (DÁNOS 2006),
<i>Benula pendula</i> Roth	nyír	levele borogató reuma, láb- és derékfájás, érszűkület esetén: nedve (<i>virics</i>) italként; ágai templomok díszítője, seprű; festőnövény (kéreg: sárga, szürke)	Drog: <i>Betulae folium, Pix betulae</i> (Ph.Hg.VIII.); levélkivonata vízajtó, vesekőoldó, a tea reuma és köszvény esetén, szesz kivonata hajápoló (DÁNOS 2006)
<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik.	pásztorfáska	virágos hajtása rezesben vagy pálinkában, levele bedörzsölő reuma, izületi panaszok esetén	külsőleg sebekre (SZABÓ 2005), tápcsatorna- és méhvérvzés esetén (DÁNOS 2006)
<i>Centaureum erythraea</i> Raf.	<i>cintória</i>	virágos hajtás főzete <i>szénamurhával</i> lábdagadásra borogató, lazra teaként	Drog: <i>Centaurei herba</i> (Ph.Hg.VIII.); étvágygerjesztő (SZABÓ 2005), fokozza a gyomornedv termelődését (DÁNOS 2006)
<i>Chelidonium majus</i> L.	<i>bolondító, kutyavirág, kutyatej, vérejárófű, vérehulló fecskefű</i>	hajtás nedve <i>stimócsre</i> , szemhéjra	Drog: <i>Chelidonii herba</i> (Ph.Hg.VIII.); máj- és epepanaszokra, görcsoldó (DÁNOS 2006)
<i>Cichorium intybus</i> L.	<i>ketáingkóró, ketáinkóró, katáng</i>	virágos hajtás főzete lábfájásra borogató, teaként epére, <i>megsült</i> gyomorra, vízajtó	gyomor-erősítő (SZABÓ 2005), máj- és epebántalom esetén (DÁNOS 2006)
<i>Convallaria majalis</i> L.	erdei gyöngyvirág	hűlés, gyulladás, láz és tüdőgyulladás esetén virága teaként	orvosi ellenőrzéssel vízajtó, szívélégtelenség esetén (SZABÓ 2005)

1. táblázat folytatása
Contd Table 1

Tudományos név	Népi név	Helyi alkalmazás	Hivatalos alkalmazás
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	tővisalma, <i>Istenfa</i> gyümölcs, <i>Istengyümölcs</i> , <i>Istengyümöccse</i>	virágos hajtása teaként magas vérnyomás, köhögés esetén, termése szeszben magas vérnyomás ellen; lekvár	Drog: <i>Crataegi folium cum flore</i> , <i>C. fructus</i> (Ph.Hg. VIII.); időkori szívpanaszokra, szív vérellátását javítja, vérnyomáscsökkentő (DÁNOS 2006)
<i>Equisetum arvense</i> L.	<i>bábaguhszaly</i> , <i>surlőfű</i> , <i>sullőfű</i>	nyári hajtása teaként vízhajtó, női bajok, gyomormenés, vesekő és vesehomok esetén, hólyagbántalmakra	Drog: <i>Equiseti herba</i> (Ph.Hg. VIII.); vesekő ellen (SZABÓ 2005), vízelethajtó, köszvény és reuma esetén (DÁNOS 2006)
<i>Eryngium planum</i> L.	<i>kék ilingó</i> , <i>kék ürögő</i>	virágos hajtása teaként köhögés, gyomormenés ellen	teája légső- és hörghurut esetén (DÁNOS 2006)
<i>Euphorbia amygdaloides</i> L.	<i>halmérőgfű</i>	virágos hajtás főzete lovak sebére, körmére borogató; a főtt levél sebre borogató	virussellenes (NOTTHIAS-SCAGLIA et al. 2014)
<i>Gentiana asclepiadea</i> L.	<i>májgyökér</i>	gyökere hasmenés esetén	májvédő (MIHAILOVIĆ et al. 2013)
<i>Hypericum perforatum</i> L.	<i>vérezárőfű</i> , <i>májfű</i> , <i>ezerjófű</i> , <i>orbáncfű</i>	virágos hajtása teaként gyomorvérzés, máj-, epe-és gyomorbajok, hűlés, köhögés esetén	Drog: <i>Hyperici herba</i> , <i>Hypericum perforatum ad praeparationes homoeopathicas</i> (Ph.Hg. VIII.); nyugtató, antidepresszív, hámosító, összehúzó (DÁNOS 2006)
<i>Juniperus communis</i> L.	<i>borsika(bogó)</i>	terméséből tea magas vérnyomásra, pálinka (hasonlít a fenyővízhez)	Drog: <i>Juniperi pseudofructus</i> , <i>J. aetheroleum</i> (Ph.Hg. VIII.); vízhajtó, görcsoldó, külsőleg ízületi bántalmak esetén (DÁNOS 2006)
<i>Lysimachia nummularia</i> L.	<i>fillérfű</i>	levele sebre borogató	gyulladás, bőrfertőzések és reuma ellen, öblögető szájnyálkahártyagyulladás esetén (SZABÓ 2005)
<i>Marricaria recutita</i> L.	kamilla	virágos hajtás főzete gyulladásra, <i>daganatra</i> (dagadás), gyomormenés, felfázás, máj, puffadás esetén teaként, szemre borogató, öblögető (fogmosás helyett régen), ülőfürdő, vízhajtó	Drog: <i>Marricarinae flos</i> , <i>M. aetheroleum</i> , <i>M. extractum fluidum</i> (Ph.Hg. VIII.); gyulladáscsökkentő, görcsoldó, fertőtlenítő (DÁNOS 2006)
<i>Origanum vulgare</i> L.	<i>ezerjófű</i> , <i>májfű</i> , <i>ezerjófű</i> , <i>szűfű</i>	virágos hajtása máj- és gyomorbajra, idegeknek teaként	Drog: <i>Origani herba</i> (Ph.Hg. VIII.); bélhurut ellen, fertőtlenítő, vízhajtó (SZABÓ 2005), szélhajtó, nyugtató (DÁNOS 2006)

1. táblázat folytatása
Contd Table 1

Tudományos név	Népi név	Helyi alkalmazás	Hivatalos alkalmazás
<i>Picea abies</i> (L.) H. Karst.	keresztfenyő, veresfenyő	<i>almából és újulásból</i> szirup szilikózis és torok-fájás esetén; <i>a szurok</i> (gyanta) olvasztva sebre, füstölő; karácsonyfaként gyakori	illóolaja hurutoldó, ágvégeiből köhögéscsillapító szirup készíthető (SZABÓ 2005), reuma ellenes (DÁNOS 2006)
<i>Potentilla anserina</i> (L.) Rydb.	libapimpó	levele teaként köhögés, gyomormenés, gyomor- és vastagbélgyulladásra	összehúzó, görcsoldó (SZABÓ 2005), gyulladáscsökkentő gyomor- és bélpanaszok esetén (DÁNOS 2006)
<i>Primula veris</i> L.	kászavirág	virága teaként torokfájásra, idegekre (keverékben is)	Drog: <i>Primulae radix</i> (Ph.Hg.VIII.); köptető (DÁNOS 2006)
<i>Symphytum officinale</i> L.	fekete nádály	főtt gyökér leve reumára tejjel vagy vízzel, kenőcsként ízületi bajok, reuma, láb- és karfájás, törés esetén borogató; levél és virág forrázva disznóknak takarmány	pirrolizidin alkaloidtartalma miatt korlátozott ideig bélhurut ellen (SZABÓ 2005), hámosító, belsőleg gyomor- és nyombélfekély ellen (DÁNOS 2006)
<i>Taraxacum officinale</i> agg.	pipevirág, pipelapi, cikória	virágból méz, imm unerősítő; levele borogató „mindenre”; tyúkoknak takarmány	vízhajtó (SZABÓ 2005), keserűanyag, epehajtó (DÁNOS 2006)
<i>Thymus</i> sp. (<i>Th. serpyllum</i> L.)	vadcsombor	„szagja, mint a <i>rendes csombornak</i> ”; virágos hajtása teaként fejfájás, köhögés, tüdőbaj, gyomor-, ideg- és hasfájdalom esetén	Drog: <i>Serpylli herba</i> , <i>Thymi herba</i> , <i>Th. aetheroleum</i> (Ph.Hg.VIII.); antibakteriális, szélhajtó, vízhajtó, gyulladás-csökkentő (DÁNOS 2006)
<i>Tussilago farfara</i> L.	marilapi	levele sebre borogató, levelébe húst töltöttek; disznóknak takarmány; állam gyűjtette régen	száraz köhögés ellen (SZABÓ 2005), krónikus légcső- és hörghurut (DÁNOS 2006)
<i>Vaccinium myrtillus</i> L.	kakojza, kakujza, kakóca, fekete áfonya	leveses hajtása teaként gyomorfogó, gyümölcse lekvár, szirup, pálinka	Drog: <i>Myrtilli fructus recens</i> , <i>M. fructus siccus</i> (Ph.Hg.VIII.); összehúzó (SZABÓ 2005)

2. táblázat
Table 2

Termesztett gyógynövények Homoródalmáson
Cultivated medicinal plants in Merești.

(1) Scientific name of the plants; (2) Vernacular name of the plants; (3) Local use of the plants; (4) Use in the present phytotherapy

Tudományos név	Népi név	Helyi alkalmazás	Hivatatos alkalmazás
<i>Allium cepa</i> L.	<i>piroshagyma</i> , hagyma	buroklevele kömény-maggal vagy ánizzsal görcs-oldó tea, kelésre; dióhéjjal tea, <i>pergelt</i> cukorral és dióburokkal szirup köhögés ellen; tojásfesték	étvágyserkentő, antibakteriális, megfűlés és légzőhurut esetén (SZABÓ 2005)
<i>Armoracia rusticana</i> G. Gaertn., B. Mey. et Schreb.	torma	gyökere reszelve láz ellen talpra, tenyérre, homlokra, pakolás torokfájás és hűlés esetén; kehes lovagnak reszelve tejjellel; céklával és köménymaggal savanyúság	antibakteriális, antioxidáns, külsőleg reumás fájdalom esetén (BERNÁTH 2000), emésztésserkentő (SZABÓ 2005)
<i>Beta vulgaris</i> L. var. <i>altissima</i> Döll	cukorrépa	gyökér levéből mézet főztek, levelébe húst töltek; takarmánynövény	a kivont szacharóz vivő- és segédanyag (SZABÓ 2005)
<i>Brassica oleracea</i> L.	káposzta	levele savanyítva fagyásra, nyersen lábra gyulladás-csökkenő, trombozís, törés, ízületi gyulladás, visszer esetén, a „ <i>gemmet kiszívja</i> ”: sütéskor kenyér tetejére és alá (ne égjen meg, „ <i>lapis kenyér</i> ”); savanyúság	gyomorfekély, hasnyálmirigy krónikus kiválasztási zavara esetén (SZABÓ 2005)
<i>Calendula officinalis</i> L.	<i>cigányvirág</i> , körömvirág	virága disznózsírral krém ízületi és derékfájdalomra	Drog: <i>Calendulae anthodium</i> seu <i>C. flos</i> (Ph. Hg.VIII.); gyomor- és nyombélfekély, sebek, fehérfolyás ellen (DANOS 2006)
<i>Lilium candidum</i> L.	<i>fehér liliom</i> , fehér liliom	levele és virága kelésre gyógyszereszenben, vagy nyersen a levél bedörzsölő és borogató	vírusselleges (YARMOLINSKY et al. 2009) és tumorgátló (TOKGUN et al. 2012)
<i>Mentha</i> × <i>piperita</i> L.	<i>kerti menta</i> , <i>házi menta</i> , <i>főförmenta</i>	levél teája torokfájás esetén	Drog: <i>Menthae piperitae folium</i> , <i>Aetheroleum menthae piperitae</i> (Ph.Hg.VIII.); görcsoldó, epehajtó, fertőtlenítő (DANOS 2006)
<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A. W. Hill	<i>peterselem</i> , <i>peterselem</i> , <i>petrezelem</i>	levele csipésre bedörzsölő, magas vérnyomásra, régen fogamzásgátló; fűszer, gyökerét istállóban: „ <i>ha a ló vizelete elakadt</i> ”	görcsoldó (SZABÓ 2005), vízhajtó, fokozza az izmok összehúzódását (DANOS 2006)

2. táblázat folytatása
Contd Table 2

Tudományos név	Népi név	Helyi alkalmazás	Hivatalos alkalmazás
<i>Phaseolus vulgaris</i> L.	<i>fusztyhka, paszuly</i> ; (fajták: <i>Elejfin termő, Tavaszi, Őszi, Makaróni, Mindenasszon</i>)	héja (<i>haja</i>) cukorbetegségre teaként; főzelék, leves; takarmány kecskének	köszvény és reuma ellen (SZABÓ 2005), vízható, csökkenti a vércukorszintet (DÁNOS 2006)
<i>Raphanus sativus</i> L. var. <i>niger</i> (Mill.) J. Kern.	fekete retek	közepén kivájva mézzel vagy cukorral töltik köhögés, számarkőhögés, torokfájás esetén; reszelve vesepanaszok ellen	víz- és epeható, köptető (SZABÓ 2005)
<i>Salvia officinalis</i> L.	<i>kerti zsálya, zsálya</i>	virágos hajtása teaként oblogetó fogfájás, fogínygyulladás, szájjüreg-gyulladás esetén; fűszerként májásba	Drog: <i>Salviae officinalis folium, S. tinctora</i> (Ph.Hg.VIII.); antibakteriális, gyulladáscsökkentő, izadásgátló, bélhurut esetén (DÁNOS 2006)
<i>Satureja hortensis</i> L.	<i>csombor</i>	virágos hajtása mézzel „ <i>kikelt</i> ” fogra, levele fűszer véresbe, májásba, uborka-salátába, kaporral és babérrel savanyúkáposztába	szélható, enyhe vérnyomásemelő, illóolaja anti-mikrobiális hatású (SZABÓ 2005)
<i>Solanum tuberosum</i> L.	<i>pityóka</i> (fajták: <i>Nyári, Piros, Takarmánypityóka</i>)	gumó szeletelve nyersen talpra, tenyérre és homlokra láz ellen, égett sebre nyersen hántva vagy reszelve, égésnél a hólyagokat „ <i>leszedte</i> ”	Drog: <i>Solani anylum</i> (Ph.Hg.VIII.); a keményítő gyógyszer-gyártási alapanyag (SZABÓ 2005)
<i>Zea mays</i> L.	<i>törőbúza, törőkbúza, kukorica</i>	<i>haja</i> (bibe) vizeletható teaként, <i>bábaguzsallyal</i> (<i>Equisetum arvense</i>) is, eltett káposztában; <i>héja</i> (buroklevél) takarmány, <i>penetőnek</i> ; szalmazsákban	Drog: <i>Maydis anylum, M. oleum raffinatum</i> (Ph.Hg.VIII.); vízható, gyulladáscsökkentő, koleszterinszint-csökkentő (DÁNOS 2006)

A gyűjtött növényeket szellős, fénytől védett helyen szárítják, általában erre kijelölt kamrában vagy helyiségekben, majd papírzacskóban, kosárban (1. ábra), illetve jól szellőző zsákokban tárolják.

A feldolgozott növényi részek között legtöbbször a teljes földfeletti, leveles-virágos hajtást alkalmazzák, de felhasználásra kerül a levél (*lapi*), virág, termés (*gyümölcs*, *gyümölcs*, *bogyó*), gyökér (*gyüker*), a növények nedve és kérge (*haja*) is.

A gyűjtött növényfajokat népi gyógymódokkal a következő betegségek kezelésére említették: bőrbetegségek, külső sérülések (seb, kelés, gyulladás), köhögés, meghűlés, torokfájás, tüdőgyulladás, máj-, epe- és vesepanaszok, reuma, ízületi, izom-, vérnyomás- és emésztési problémák, keringési rendellenességek, vérszegénység, székrekedés, hasmenés, csonttörés, zúzódás, fog- és fülfájás, szemgyulladás, *női bajok*, immunerősítők, láz- és fájdalomcsillapítók, valamint a helyi állatgyógyászatban is számos betegségcsoportot soroltak fel (pl. hasmenés, meghűlés, láz, sebek – pl. farkasalma (*Aristolochia clematitis* L.) levelének főzete borogatóként).

A növények feldolgozási formái és készítményei változatosak voltak. Teafőzetként a taxonok földfeletti virágos részét többnyire gyógyító céllal, illetve élvezeti teaként egyaránt használják. A főzetek között gyakran alkalmaznak többkomponensű teákat: „...*Mindent úgy összevegyítnek, s rendes teának használják.*” Évezeti tea készíti a vadcsombor (*Thymus serpyllum* L.), száldok vagy záldok (*Tilia cordata* Mill.), kerti menta (*Mentha piperita* L.) és citromfű (*Melissa officinalis* L.) keverékéből. A piroshagyma (*Allium cepa* L.) főzete kűménymaggal (*Carum carvi* L.) és ánizzsal (*Pimpinella anisum* L.) csecsemők hasgörcsére, dió (*Juglans regia* L.) termésének csonthéjával pedig köhögésre használatos. A monokomponensű teákat pontosan körülírt betegségre vagy betegségcsoportra alkalmazzák, többek között gyulladáscsökkentő, nyugtató, gyomorferőtlenítő hatásuk révén (pl. egerfarkúfű), gyomormenés (*kék ilingó*), köhögés, máj- és gyomorpanaszok vagy idegrendszeri megbetegedések (*ezerjófű*: „*ezer bajra jó*”) esetén (1. táblázat).

A forrázatok és főzetek (pl. *cintória*, *ketáangkóró*, *halmérőgfű*) mellett említésre került a készítmények között fürdő és ülőfürdő (*egerfarkúfű*), kenőcs, krém (*cigányvirág*, *fekete nádaly* – „*gyükerében az erő*”), vagy borogató (*útilapi*, *fillérfű*, káposzta). Tinktúrák esetében házi készítésű gyümölcspálinkát, *rezest*, vagy boltban vásárolt szeszt használnak, majd állás után szűrik és borogatóként alkalmazzák a fájó testrésze (pl. *fejér liliom*: 2. ábra, pásztortáska: 3. ábra, *csihán* – *Urtica dioica* L.). Szirupot készítenek többek között a *cikória* (*Taraxacum officinale* agg.) virágából, a *kakozza* (*Vaccinium myrtillus* L.), málna (*Rubus idaeus* L.) és *bozza* (*Sambucus nigra* L.) terméséből, de a nyír törzsének édes ízű nedvét (*virics*) is fogyasztják üdítőként. Ezt tavasszal nyerik a fa törzséből: „... *mikor a föld melege feljő, kezd a nyír megmezgésedni*” (1. táblázat). A lucfenyő tobozát (*fenyőalma*, *bingyó*, *bárány*) kinyílás előtt frissen, az ágak végén fejlődő új hajtást (*úju-lás*) mézzel vagy cukorral gyógyító és üdítő szirupként fogyasztják (4. ábra).

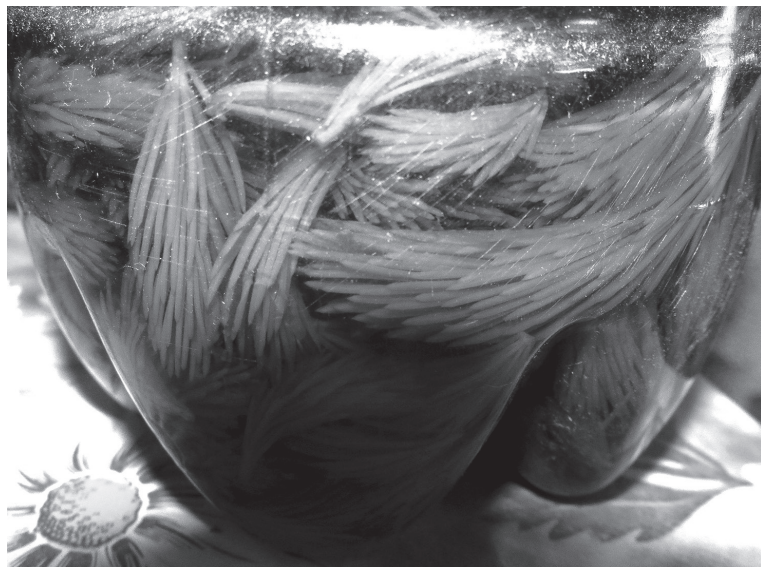
1. ábra. Gyógynövények tárolása
Figure 1. Storage of medicinal plants.

2. ábra. *Lilium candidum* tinktúra: lepellevelek szeszenben
Figure 2. Tincture of *Lilium candidum*: tepals in alcohol.

3. ábra. *Capsella bursa-pastoris* tinktúra: leveles hajtás szeszen
Figure 3. Tincture of *Capsella bursa-pastoris*: leafy stem in alcohol.

4. ábra. Szirup *Picea abies* fiatal ágvégeiből
Figure 4. Syrup made of young shoot tips of *Picea abies*.

Lekvárt készítenek az *Istenfa* gyümölcse (*Crataegus monogyna* Jacq.) és a *kakojza* (1. táblázat) termése mellett fekete bodzából, a gyepűrőzsa (*Rosa canina* L.) terméséből, amelyet *szaragógya*, *hecselli* vagy *rózsabogyó* néven említettek, továbbá *kőkényszilvából* (*Prunus spinosa* L.), piros és fekete ribiszkéből (*Ribes rubrum* agg., *R. nigrum* L.). Bort például fekete bodzából vagy *csihánból* készítenek: 3 kg csihán + 6 kg cukor + élesztő + 6–7 citromkarikát állni hagynak, majd reggelente éhgyomorra fogyasztanak egy pálinkáspohárra érszűkület ellen. Pálinkát főznek a *borsikabogyó* (*Juniperus communis* L.), *kakojza* és *kőkényszilva* mellett a vackor (*Pryus pyraister* (L.) Burgsd.), a fekete bodza, a vadalma (*Malus sylvestris* (L.) Mill.), a nemes alma (*M. domestica* Borkh.), a szilva (*Prunus domestica* agg.) és a meggy (*Cerasus vulgaris* Mill.) terméséből. A vadalma terméséből ecetet is készítettek régen láz- és fejfájáscsillapító hatása miatt, valamint állatok gyomorfájdalma esetén kockacukorra cseppentve használták. Ma már boltban vásárolnak ecetet, amelyet az étkezés mellett az előzőekkel megegyező gyógyító céllal helyenként még említettek.

Védett fajok között említhető szeszben tinktúraként az *árnyika* (*Arnica montana* L.) virága gennyes torokgyulladásra, vagy *gyomormenés* ellen teaként a *pünkösdi rózsza* (*Trollius europaeus* L.) virága, amely Pünkösöd ünnepén virágzik; innen kapta helyi nevét. Mérgező növények közül kiemelendő az erdei gyöngyvirág, amelynek korlátozott adagolását minden adatközlőnk említette a növény keserű, „mérgező” teájával kapcsolatban. Úgy tartják: „*felér a pelicinnel*” (értsd: penicillinnel). A következő helyi recepteket ismertették a növény korábbi alkalmazásával kapcsolatban: egy csésze teába 1 vagy 2 szál (virágos tőkocsány); egy szál 4-5 más növényel együtt; 1 liter vízhez 1 vagy 5-7 szál; negyed vagy fél liter vízben 1 szál; negyed liter vízben 1-2 szál.

A racionális gyógymódok mellett helyenként különböző hiedelmeket, a tudomány által irracionálisnak tekintett elemeket is említettek. Szemölcs (*sümöcs*, *sümölcs*, *flökön*) gyógyítására például a *Chelidonium majus* L. nedvének korábban is leírt alkalmazása (GUB 1993, PÉNTEK és SZABÓ 1985) mellett a következő korábbi eljárást jegyeztük fel: házi kenyérre keresztben gyapotecérnát kellett kötni, majd a kenyeret a ház eresze alá elásni, ahol lefolyik a csatornavíz (*ereszlé*, *eszterlé*). A szemölcsös kéz hátával kellett a földet a kenyér felett *lelapogatni*, majd két hétig a földben hagyni. Mások szerint a vizes kenyérből kellett fogyasztani, majd a kenyér elásása után 10 nappal elmúlt a szemölcs.

Gyógynövények irracionális elemei mellett egyesek a *vízvetés* hagyományát *igézés* ellen, a farkashús füstölését tályog ellen, szarvasmarha véres vizezése ellen patakból 5, 7, majd 9 hal fogását és betöltését, vagy ijedség ellen az *ónöntést* említették; ez utóbbit ma már csak egy adatközlő ismeri a faluban.

Megvitatás

A közeli Homoródkarácsonyfalván történt korábbi etnobotanikai gyűjtés (PAPP és HORVÁTH 2013) eredményeivel összevetve felmérésünk során számos megegyező adatot találtunk, pl. a *Betula pendula*, *Convallaria majalis*, *Crataegus monogyna*, *Equisetum arvense*, *Eryngium planum*, *Gentiana asclepiadea*, *Taraxacum officinale*, *Thymus* sp., *Tussilago farfara* és *Vaccinium myrtillus* helyi alkalmazásával kapcsolatban. Egyes fajoknál emellett néhány eltérő alkalmazási módot is feljegyeztünk, pl. az *Achillea millefolium* (itt minden adat új; korábbi májpanaszokra vonatkozó adatot nem találtunk), *Centaurium*

erythraea, *Hypericum perforatum* és *Origanum vulgare* esetében. A helyi állatgyógyászatban alkalmazott betegségcsoportok között például a farkasalma levelének főzete sebek kezelésére már korábbi közleményekben is szerepel (GUB 1993, PÉNTEK és SZABÓ 1985). Hasonlóan a védett *árnyika* (*Arnica montana*) virágának torokgyulladás ellen való alkalmazását már GUB (1993) is leírta a térségben. Ezeket a vizsgálatokat a további környező települések felmérési adataival tervezzük összevetni a jövőben, a tudáselemek lakóhelyek közötti hasonlóságának vagy eltéréseinek feljegyzése céljából.

Napjainkban a lakosság a szájhagyomány útján tovább adott népi gyógymódok mellett már számos egyéb forrást is használ ismeretei bővítésére, így szakkönyveket, különböző magazinokat és médiaelemeket is. Az innen származó adatok lassan elkezdtek beépülni a helyi, hagyományosnak mondható tudáselemek közé, és bár ezek a kevert elemek is képet adnak a mai tudásról és a lakosok gyógynövényekhez fűződő viszonyáról, a kutatás a településen az eddig feljegyzésre nem került, szájról-szájra terjedő ismeretek feltérképezésére és megőrzésére irányul a jövőben is.

Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozunk homoródalmási adatközlőinknek, akik értékes tudásukkal és szíves közreműködésükkel segítették munkánkat. A munka a PD 108534 számú Országos Tudományos Kutatási Alaprogram (2013-2016) támogatásával készült.

IRODALOM – REFERENCES

- ANTALNÉ T. M. 2003: *Gyimes-völgyi népi gyógyászat*. Európa Folklor Intézet, L'Harmattan, Budapest.
- BERNÁTH J. 2000: *Gyógy- és aromanövények*. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
- BORIS GY. 2010: Népi gyógynövényismeret a székelyföldi Lövétén. BSc Diplomadolgozat, PTE TTK, Pécs.
- DÁNOS B. 2006: *Farmakobotanika – Gyógynövényismeret*. Semmelweis Kiadó, Budapest.
- DÉNES A., PAPP N., BABAI D., CZÚCZ B., MOLNÁR ZS. 2013: Ehető, vadon termő növények és felhasználásuk a Kárpát-medencében élő magyarok körében néprajzi és etnobotanikai kutatások alapján. In: *Ehető vadnövények a Kárpát-medencében* (szerk.: DÉNES A.). Janus Pannonius Múzeum, Pécs, pp. 35–76.
- FANCSALI, I. 2010: Reevaluarea acțiunii plantelor medicinale folosite în etnomedicina din bazinul superior al Trotușului (Ghimeș). Diplomadolgozat, Orvostudományi és Gyógyszerészeti Egyetem, Marosvásárhely.
- FRENDL K. 2001: Népi növényismeret, népi humán- és állatgyógyászati adatok gyűjtése Székelyföldön. Diplomadolgozat, NYME, Mosonmagyaróvár.
- FRENDL K., BALOGH L. 2004: Etnobotanikai és etnomedicinális adatok Gyimesközéplek térségéből. *Botanikai Közlemények* 91(1-2): 147–148.
- FRENDL K., BALOGH L. 2006: Gyimesi és Úz-völgyi csángó települések népi növényismerete. *Kitaibelia* 9(1): 50.
- GRYNAEUS T., SZABÓ L. GY. 2002: A bukovinai hadikfalvi székelyek növényei. Növénynevek, növényismeret és -felhasználás. *Gyógyszerészet* 46: 251–259, 327–336, 394–399, 588–600.
- GUB J. 1991: *Népi gyógyászat a Sóvidéken*. Hazanézó könyvek. Firtos Művelődési Egylet, Korond 1: 14–16.
- GUB J. 1993: Adatok a Nagy-Homoród és a Nagy-Küküllő közötti terület népi növényismeretéhez. *Néprajzi Látóhatár* 1–2: 95–110.
- GUB J. 1994: Növényekkel kapcsolatos hiedelmek és babonák a Sóvidéken. *Néprajzi Látóhatár* 3–4: 193–198.
- GUB J. 1996: *Erdő-mező növényei a Sóvidéken*. Hazanézó könyvek. Firtos Művelődési Egylet, Korond.
- GUB J. 1998: Borogatók, kenőcsök, sebtapaszkok a Sóvidéken. *Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve*, Kolozsvár, 6: 266–276.
- HALÁSZ P. 2010: *Növények a moldvai magyarok hagyományában és mindennapjaiban*. General Press, Budapest, 516 pp.
- HALÁSZNÉ Z. K. 1981: Adatok a moldvai magyarok gyógynövény-használatához. *Gyógyszerészet* 25: 361–367.

- HALÁSZNÉ Z. K. 1987: Moldvai csángó növénynevek. *Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok* 36. ELTE, Budapest.
- HALÁSZNÉ Z. K. 1993: Sebkezelés a moldvai és a gyimesi magyaroknál napjainkban és Gelencén a XVIII. században. In: „Megfog vala apóm szokcor kezemtül...” *Tanulmányok Domokos Pál Péter emlékére* (szerk.: HALÁSZ P.). Lakatos Demeter Egyesület, Budapest, pp. 109–116.
- HOLLÓ, G., RÁCZ, G. 1968: Plante folosite în medicina populară din Bazinul superior al Trotuşului (Ghimeş). In: *Plantele medicinale din flora spontană al Bazinului Ciuc*. Cons. Pop. al Jud. Harghita, Miercurea Ciuc, pp. 171–176.
- JAKAB G., CSERGŐ A., AMBRUS L. 2007: Adatok a Székelyföld (Románia) flórájának ismeretéhez I. *Flora Pannonica* 5: 135–165.
- KIRÁLY G. (szerk.) 2009: *Új magyar fűvészkönyv. Magyarország hajtasos növényei. Határozókulcsok*. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, Jósvald, 615 pp.
- KÓCZIÁN G., PINTÉR I., SZABÓ L. Gy. 1975: Adatok a gyimesi csángók népi gyógyászatához. *Gyógyszerészet* 19: 226–230.
- KÓCZIÁN G., PINTÉR I., GÁL M., SZABÓ I., SZABÓ L. 1976: Etnobotanikai adatok Gyimesvölgyéből. *Botanikai Közlemények* 63(1): 29–35.
- KÓCZIÁN G., SZABÓ I., SZABÓ L. 1977: Etnobotanikai adatok Kalotaszegről. *Botanikai Közlemények* 64(1): 23–29.
- MIHAJLOVIĆ, V., MIHAJLOVIĆ, M., USKOKOVIĆ, A., ARAMBAŠIĆ, J., MIŠIĆ, D., STANKOVIĆ, V., KATANIĆ, J., MLADENOVIĆ, M., SOLUJIC, S., MATIĆ, S. 2013: Hepatoprotective effects of *Gentiana asclepiadea* L. extracts against carbon tetrachloride induced liver injury in rats. *Food and Chemical Toxicology* 52: 83–90.
- MOLNÁR Zs., BABAI D. 2009: Népi növényzetismeret Gyimesben I.: Növénynevek, népi taxonómia, az egyéni és közösségi növényismeret. *Botanikai Közlemények* 96(1-2): 117–143.
- MOLNÁR Zs., BABAI D. 2010: Sajátosságok a gyimesi népi növény- és növényzetismeretben. *Korunk* 3(21): 1.
- NOTHIAS-SCAGLIA, L. F., RETAILLEAU, P., PAOLINI, J., PANNECOUQUE, C., NEYTS, J., DUMONTET, V., ROUSSE, F., LEYSEN, P., COSTA, J., LITAUDON, M. 2014: Jatropha diterpenes as inhibitors of chikungunya virus replication: structure-activity relationship and discovery of a potent lead. *Journal of Natural Products* 77(6): 1505–1512.
- PAPP N. 2011: Népi gyógynövény-ismereti kutatások a kolostori gyógyászatban és Erdélyben (2007–2010). *Kaleidoscope*. E-journal. Művelődés-, Tudomány- és Orvostörténeti Folyóirat (Journal of History of Culture, Science and Medicine) 2(2): 76–88.
- PAPP, N., BARTHA, S., BORIS, Gy., BALOGH, L. 2011: Traditional use of medicinal plants for respiratory diseases in Transylvania. *Natural Product Communication* 6(90): 1459–1460.
- PAPP N., HORVÁTH D. 2013: Vadon termő ehető növények Homoródkarácsonyfalván (Erdély). In: *Ehető vad-növények a Kárpát-medencében* (szerk.: DÉNES A.). Janus Pannonius Múzeum, Pécs, pp. 83–92.
- PAPP, N., BIRKÁS-FREIDL, K., FARKAS, Á., PIERONI, A. 2013: An ethnobotanical study on home gardens in a Transylvanian Hungarian Csángó village (Romania). *Genetic Resources and Crop Evolution* 60: 1423–1432.
- PÉNTÉK J., SZABÓ [T.] A. 1985: *Ember és növényvilág. Kalotaszeg növényzete és népi növényismerete*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 368 pp.
- Ph.Hg.VIII. (Pharmacopoea Hungarica) Magyar Gyógyszerkönyv VIII. 2004. II kötet. Medicina Könyvkiadó, Budapest, pp. 1170–2397.
- RAB J. 1982: Újabb népgyógyászati adatok Gyimesből. *Gyógyszerészet* 26: 325–333.
- RAB J. 2001: *Népi növényismeret a Gyergyói-medencében*. Pallas-Akadémia Könyvkiadó, Csíkszereda, 240 pp.
- RAB J., TANKÓ P., TANKÓ M. 1980: Növényismeretünk gazdag és pontos. Gyergyó és Gyimes. *Falvak Dolgozó Népe* 36(13): 4.
- RAB J., TANKÓ P., TANKÓ M. 1981: Népi növényismeret Gyimesbükön. Népismereti Dolgozatok, Kriterion, Bukarest, pp. 23–38.
- RÁCZ G., FÜZI J. (szerk.) 1973: *Kovácsna megye gyógynövényei*. Sepsiszentgyörgy, 239 pp.
- SZABÓ L. Gy. 2002: Népi gyógynövény-ismeret Kalotaszegen és Gyimesvölgyében. *Turán* 32(5): 39–52.
- SZABÓ L. Gy. 2005: *Gyógynövény-ismereti tájékoztató gyógyszerészeknek, orvosoknak, kertész- és agrár-mérnököknek, biológusoknak*. Schmidt und Co. – Melius Alapítvány, Baksa – Pécs, 302 pp.
- SZABÓ T. A., PÉNTÉK J. 1976: *Ezerjófű. Etnobotanikai útmutató*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 255 pp.
- TARISZNYÁS M. 1978: A gyűjtőgető gazdálkodás hagyományai Gyergyóban. Népismereti Dolgozatok, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, pp. 25–33.
- TOKGUN O., AKCA H., MAMMADOV R., AYKURT C., DENİZ G. 2012: *Convolvulus galaticus*, *Crocus antalyensis*, and *Lilium candidum* extracts show their antitumor activity through induction of p53-mediated apoptosis on human breast cancer cell line MCF-7 cells. *J. Med. Food* 15(11): 1000–1005.

- VASAS S. 1985: Népi gyógyászat. Kalotaszegi gyűjtés. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 198 pp.
- VOFKORI L. 2004: Utazások Székelyföldön. Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, pp. 270–273.
- YARMOLINSKY, L., ZACCAI, M., BEN-SHABAT, S., MILLS, D., HULEIHEL, M. 2009: Antiviral activity of ethanol extracts of *Ficus benjamina* and *Lilium candidum* in vitro. *New Biotechnology* 26(6): 307–313.

ETHNOBOTANICAL DATA FROM HOMORÓDMÁS (MERESTI, ROMANIA)

T. Dénes^{1*}, M. Tóth¹, K. Gyergyák^{1,2}, P. Lőrincz³, E. Varga⁴ and N. Papp¹

¹Department of Pharmacognosy, University of Pécs, H-7624 Pécs, Rókus u. 2., Hungary;
*e-mail: denestunde29@gmail.com, toth_monika@freemail.hu, nora4595@gamma.ttk.pte.hu

²Department of Plant Biology, University of Pécs, 7624 Pécs, Ifjúság u. 6., Hungary;
e-mail: kingagyergyak@gmail.com

³Radnóti Miklós School of Economy, H-7633 Pécs, Esztergár L. u. 6., Hungary;
e-mail: lorpet@gmail.com

⁴Department of Pharmacognosy and Phytotherapy, Faculty of Pharmacy,
University of Medicine and Pharmacy,
540139 Targu Mures, Gh. Marinescu 38, Romania; e-mail: verzsebet@yahoo.com

Accepted: 14 October 2014

Keywords: ethnobotany, medicinal plant, Homoród, Transylvania

Ethnobotanical studies as valuable researches refer to the evaluation of medicinal data based on local experiences and observations. This topic appears as a significant part of the Hungarian ethnomedicine. Several ethnobotanical surveys have been started in the 1960s in Transylvania focusing on the rich traditional knowledge which plays a significant role nowadays, too.

Merești is located along the Kis-Homoród river in Harghita county, Transylvania. Although the settlement is provided with permanent medical attendance, in addition to medicines, rural people frequently use medicinal plants and related ancient knowledge for various diseases.

In our field work (2013–2014), 43 informants of elderly people were asked for their ethnomedicinal knowledge inherited from their parents and grandparents. During the interviews, local name, habitat, drug part, indication and preparation of the plants were described. In addition, the source of data was asked for the separation of traditional and official elements originating from media or books.

In Merești, 141 wild and cultivated plant taxa were documented with their local ethnomedicinal application. Among them, the most frequently mentioned 26 wild and 14 cultivated species were summarized, which are of pivotal importance related to the ethnomedicinal practices of people.

These valuable ethnobotanical elements of the knowledge of elderly people are decreasing by reason of diminishing local interest and transmission of the old data, and because of continually spreading use of books and media sources. Recently, it is an urgent problem to document data which transfer from mouth to mouth. Based on traditional data there are several directions for further experimental analyses of new plant taxa which highlight the developmental possibilities of recent phytotherapy.

